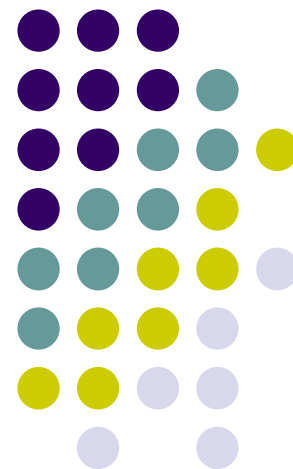

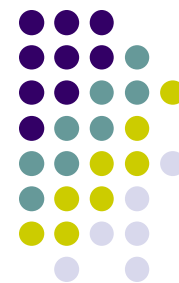
Doc. dr Mehmed Hadžić,

**Načela socijalnog prava i druga
opća pitanja**

Sarajevo, 03. 04. 2018. godine

Načela socijalnog prava

- Opća
  1. Načelo obaveznosti i dobrovoljnosti,
  2. Načelo uzajamnosti i solidarnosti,
  3. Načelo jedinstvenosti,
  4. Načelo demokratičnosti i participacije osiguranika u upravljanju,
  5. Načelo zakonitosti,
  6. Načelo neotuđivosti i nezastarjelosti

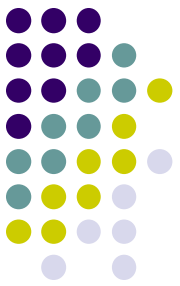
Načelo obaveznosti i dobrovoljnosti

- Obaveznost: krug osiguranika koji je obavezno osiguran, krug obveznika uplate, obim i vrsta prava,
- Dobrovoljnost: obavezno osigurano lice samouplatom ostvaruje dodatna prava, osobe koje nisu obavezno osigurane- osiguranje za određene rizike

Načelo uzajamnosti i solidarnosti

- Temeljno načelo socijalnog prava koje u aspektu “solidarnosti” podrazumjeva da sva osigurana lica uplaćuju doprinose, a da prava koriste samo ona osigurana lica koja se nađu u stanju socijalne potrebe.
- Aspekt “uzajamnosti” u pravilu podrazumjeva da visina pojedinih prava ovisi od uplaćenih doprinosa, ali u pojedinim slučajevima biva korigiran “solidarnošću” (najniža i zajamčena penzija)

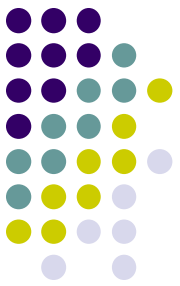
Načelo jedinstvenosti

- Prava iz socijalnog osiguranja utvrđena zakonom ili aktima zasnovanim na zakonu, jedinstvena su za sve titularne prava iste kategorije, odnosno za istu kategoriju osiguranika iste rizične zajednice

Načelo neotuđivosti i nezastarjelosti

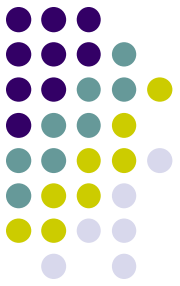

- Neotuđivost: stroga lična /osobna prava, izuzev dospjelih a neisplaćenih iznosa, ne mogu se nasljeđivati niti prenositi na druga lica
- Nezastarjelost: stečena prava koja se koriste na temelju volje/zahtjeva osiguranog lica

Posebna načela

- Načelo međuzavisnosti prava o radnom doprinosu osiguranika podrazumjeva:
- Da u okviru penzijskog “invalidskog” osiguranja pravo se ostvaruje ako je ispunjen uslov penzijskog staža. Visina primanja zavisi od osnovice i utvrđenog procenta. Osnovica je vezana za prosjek plaća u određenom periodu
- Periodično usklađivanje penzija

Posebna načela

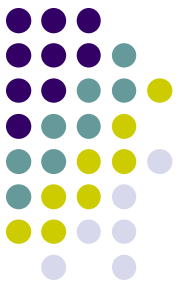
- Načelo prevencije: zdravstveno osiguranje, invalidsko osiguranje
- Imajući u vidu najbrojniju skupinu osiguranika koja se vezuje za svojstvo lica u radnom odnosu ovo načelo se isprepliće sa zaštitom na radu

Organizacijska načela socijalnog osiguranja

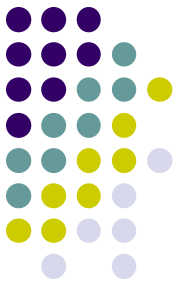

- Načelo supsidijarnosti,
- Finalno i kauzalno načelo,
- Načelo osiguranja i socijalne zaštite,

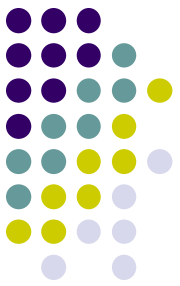
Načelo supsidijarnosti

- Svaki pojedinac treba iscrpiti sve mogućnosti da sam sebi pomogne (princip samopomoći)
- Neposredna socijalna pomoć treba da slijedi smo u onim slučajevima kada su iscrpljene sve ostale mogućnosti,

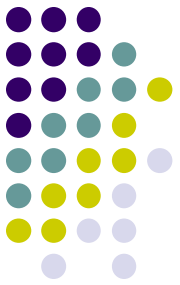
Finalno i kauzalno načelo

- **Finalno-** socijalna neposredna pomoć i slijedi radi osiguranja socijalnog egzistencijalnog minimuma (otklanjanje štete neovisno od uzroka koji su je proizveli)
- **Kauzalno-** ispitivanje i otklanjanje uzroka koji su doveli do stanja socijalne potrebe

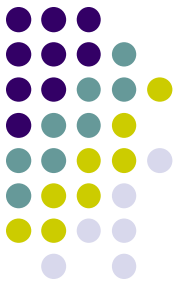
Načelo osiguranja i socijalne zaštite

- **Načelo osiguranja-** pokrivanje osiguranjem potencijalnih frekventnih rizika
- **Načelo neposredne socijalne zaštite-** je supsidijarne naravi, jer dolazi do njegove primjene tek kad se rizik, načešće oskudica, ne može spriječiti drugim mjerama

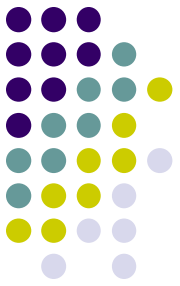
Organizacija socijalnog osiguranja

1. Upravljanje i sprovođenje socijalnog osiguranja se vrši preko organa državne uprave, odnosno posebnog organa- najčešće je to ministarstvo,
2. Upravljanje i sprovođenje socijalnog osiguranja se vrši preko posebno organiziranih institucija na bazi veće ili manje autonomije, koje se nalaze pod kontrolom države.

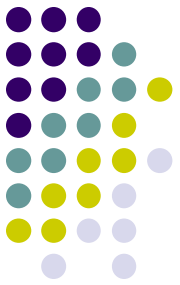
Finansiranje socijalnog osiguranja

1. Budžetski način (od ostvarenih doprinosa plus: porezi, carine, takse, javni zajmovi itd.)
2. Sistem kapitalnog pokrića,
3. Samofinansiranje,

Sistem kapitalnog pokrića

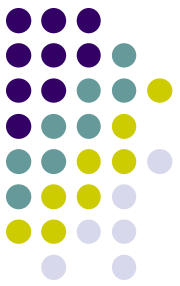
- Sredstva se osiguravaju iz uplaćenih doprinosa i ostvarenih kamata u iznosu koji je dovoljan za uspostavljanje ravnoteže između tako akumuliranih sredstava i preuzetih obaveza
- Osnovni nedostatak- devalvacija novca, rizična ulaganja koja imaju za posljedicu gubitak akumuliranih sredstava

Samofinansiranje

- Prava osiguranih lica se ostvaruju isključivo na osnovu uplaćenih doprinosa iz plaće osiguranika i iz dohotka odnosno sredstava poslodavca,
- Više dolazi do izražaja načelo samoupravnosti (organizacije ne ulaze u širi finansijski sistem države)

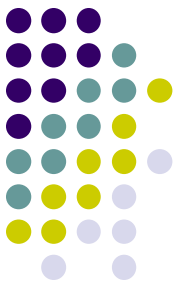
Socijalna politika u pravnom sistemu EU

- Osnove u primarnim izvorima UEU i UFEU
- Dokumenti:
  - **Povelja o osnovnim socijalnim pravima iz 1989**
  - **Ugovoru iz Matrihta dodat i Socijalni protokol**
  - **Revizijom Ugovora iz Amsterdama –Socijalni protokol uključen u XI poglavlje Ugovora o osnivanju EZ**
  - **Socijalno-politička agenda /COM 2000-Lisabon**
- Strateški cilj-države članice:

“Uniju žele da učine najkonkurentnijom i najdinamičnijim privrednim prostorom koji se zasniva na znanju i koji je sposoban da ostvari privredni rast s većim i boljim radnim mjestima i **većom socijalnom usklađenošću.**”

Metod:kordinacija

Temeljni izvor: Uredba EU o koordinaciji sistema socijalne sigurnosti

- **Uredba (EZ) broj 883/2004** Evropskoga parlamenta i Vijeća od 29. aprila 2004. *o koordinaciji sistema socijalne sigurnosti;*
- **Uredba (EZ) broj 987/2009** Evropskoga parlamenta i Vijeća od 16. septembra 2009. kojom se utvrđuje postupak provedbe Uredbe (EZ) broj 883/2004 o koordinaciji sistema socijalne sigurnosti;
- Uredbu (EU) broj **1231/2010** Evropskoga parlamenta i Vijeća od 24. novembra 2010. **o proširenju primjene Uredbe (EZ) broj 883/2004 i Uredbe (EZ) broj 987/2009 na državljane trećih država** koji tim uredbama još nisu obuhvaćeni isključivo na temelju svojeg državljanstva;

Važno

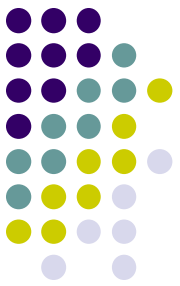

- Sloboda kretanja radnika na unutrašnjem tržištu ne bi bila djelotvorna kad ne bi postojale odredbe o **socijalnoj sigurnosti koje podržavaju radnika kad ostvaruje tu slobodu.**
- Zakonodavne ovlasti EU koje se odnose na socijalnu sigurnost su posredne i temelje se na **članu 48. Ugovora o funkcionisanju EU.**
- Na osnovu odredbi o slobodi kretanja radnika Evropski parlament i Vijeće donose mjere u području socijalne sigurnosti potrebne za osiguranje slobode kretanja radnika.

Član 48 UFEU. (bivši član 42. UEZ-a)

- Evropski parlament i Vijeće, u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom, usvajaju mjere u području socijalne sigurnosti nužne za omogućavanje slobode kretanja radnika; u tu svrhu, Evropski parlament i Vijeće **uspostavljaju sistem kojim se zaposlenim i samozaposlenim**, radnicima migrantima i njihovim izdržavanim članovima porodice garantira:
  - (a) **zbrajanje ukupnog staža koji se uzima u obzir na temelju zakona različitih država radi sticanja i zadržavanja prava na naknadu i obračun visine naknade;**
  - (b) **isplata naknada osobama koje imaju boravište na državnom području država članica.**

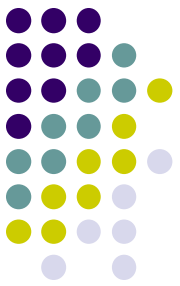

- Ako član Vijeća izjavi da bi nacrt zakonodavnog akta iz prvog podstava mogao uticati na važne aspekte njegova sistema socijalne sigurnosti, uključujući njegovo područje primjene, troškove ili finansijsku strukturu, odnosno da bi mogao utjecati na finansijsku ravnotežu tog sistema, može zatražiti da se taj predmet uputi Evropskom vijeću.
- U tom slučaju redovni zakonodavni postupak se suspendira.
- Nakon rasprave, Evropsko vijeće u roku od četiri mjeseca od te suspenzije:
  - (a) vraća nacrt Vijeću koje okončava suspenziju redovnog zakonodavnog postupka ili
  - (b) ne poduzima nikakve radnje ili od Komisije traži da podnese novi prijedlog u kojem se slučaju smatra da izvorni prijedlog akta nije usvojen.

3.1. Pojmovno određenje-kooordinacija sistema socijalne sigurnosti

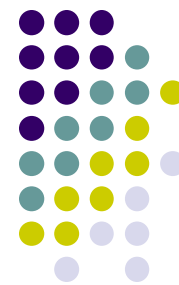

- **Koordinacija sistema socijalne sigurnosti** je skup pravnih propisa EU prema kojima se **usklauđuje primjena nacionalnih zakonodavstava o socijalnoj sigurnosti dvije ili više država članica** na radnika, samostalnog djelatnika ili na radno neaktivnu osobu koja se kreće ili boravi na teritoriju više od jedne države članice EU uključujući i članove porodice te osobe, a **radi ostvarivanja prava na davanja iz sistema socijalne sigurnosti.**

Važno

- Koordinacija podrazumijava međusobnu “izgradnju mostova” između različitih nacionalnih sistema socijalne sigurnosti država EU, s ciljem zaštite prava osoba obuhvaćenih uredbama.
- Propisi o socijalnoj sigurnosti su pravo nacionalnog zakonodavca, iako će države članice uzeti u obzir pravo EU kad ostvaruju to pravo.
- Sve države imaju isključivo pravo odlučiti tko može biti osiguran u skladu s njihovim zakonodavstvom, koji su rizici i pod kojim uvjetima odnosno na koji način se finansiraju sistemi socijalne sigurnosti.
- EU pruža zajednička pravila kojima se štite prava iz socijalne sigurnosti dok se pojedinac kreće unutar Evrope (EU 28+Island,Lihtenštajn,Norveška i Švicarska).
- **Koordinacija se ne primjenjuje u situacijama koje su u cijelosti unutar granica jedne države članice.**

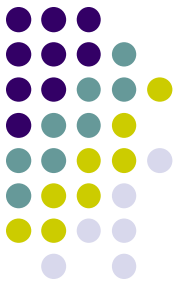
Na koga se pravila o koordinaciji sistema socijalne sigurnosti primjenjuju?

A) Na državljane EU-a, Islanda, Lihtenštajna, Norveške ili Švicarske koji su ili su bili osigurani u jednoj od ovih država, kao i na članove njihovih porodica.

B) Na osobe bez državljanstva ili izbjeglice koji borave unutar EU-a, Islanda, Lihtenštajna, Norveške ili Švicarske, koji su ili su bili osigurani u jednoj od ovih država, kao i na članove njihovih porodica.

C) Na državljane država koje nisu članice EU-a, koji zakonito borave na teritoriju EU-a, a koji su se preseljavali unutar ovih zemalja, kao i na članove njihovih porodica.

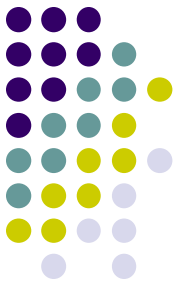

Osnovna načela Uredbe 883/2004

- **Načelo zbrajanja**
- **Načelo jednakog postupanja**
- **Načelo mogućnosti ostvarivanja isplate davanja**
- **Načelo razmjernosti (*pro-rata temporis*)**
- **Načelo mjerodavnog zakonodavstva**
- **Posebna pravila o rješavanju sukoba**

Zaključak

Pojedinac i sistem socijalne sigurnosti u EU

- Prilikom kretanja unutar EU, Islanda, Lihtenštajna, Norveške ili Švicarske pojedinac je pod zakonodavstvom isključivo jedne države.
- Ustanove socijalne sigurnosti procjenjuju čijem zakonodavstvu je osoba podložna u skladu s pravilima EU.

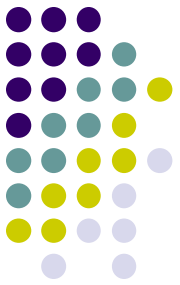
Evropski stup socijalnih prava

- Proglašen u Geteborgu (Švedska) 17. 11. 2017. godine
- Tri poglavlja, ukupno 20 prava (dvije skupine: 1) prava na radu i u vezi sa radom i 2) prava iz sistema socijalne sigurnosti):
  1. Jednake mogućnosti i pristup tržištu rada,
  2. Pravedni radni uvjeti,
  3. Socijalna sigurnost i uključenost

Jednake mogućnosti i pristup tržištu rada,

1. Obrazovne osposobljavanje i cjeloživotno učenje,
2. Rodna ravnopravnost,
3. Jednake mogućnosti,
4. Aktivna potpora zapošljavanju,

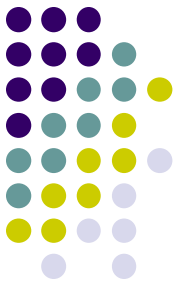
Pravedni radni uvjeti,

5. Sigurno i prilagodljivo zaposlenje,
6. Plaće,
7. Informacije o uvjetima zaposlenja i zaštita u slučaju otkaza,
8. Socijalni dijalog i uključenost radnika,
9. Ravnoteža između poslovnog i privatnog života,
10. Zdravo, sigurno i dobro prilagođeno radno okruženje ta zaštita podataka

Socijalna sigurnost i uključenost

11. Briga o djeci i potpora djeci,
12. Socijalna zaštita,
13. Naknade za nezaposlene,
14. Minimalni dohodak,
15. Dohodak u starosti i penzije,
16. Zdravstvena njega,
17. Uključenost osoba sa invaliditetom,
18. Dugotrajna njega,
19. Stanovanje i pomoć beskućnicima
20. Pristup (dostupnost) osnovnim uslugama

Pravna priroda Stupa

- Po svojoj pravnoj prirodi Stup se svrstava u tzv. *meko pravo* (soft law), jer je predstavljen kao skup načela koja države članice trebaju poštovati, bez namjere da postane direktiva ili uredba s pravno obavezujućim dejstvom sekundarnog izvora prava EU.
- Stup će se početno primjenjivati samo u državama članicama EMU.

- Hvala na pažnji!